

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Euroregiony

(2007/C 256/23)

Dne 17. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k tématu *Euroregiony*.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 21. června 2007. Zpravodajem byl pan ZUFIAUR.

Na 437. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. července 2007 (jednání dne 11. července 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 108 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Současný stav**1.1 Definice**

1.1.1 Euroregiony představují trvalé struktury přeshraniční spolupráce mezi regionálními a místními orgány, jež leží v přímém sousedství na hranici dvou států.

1.1.1.1 Mezi jejich rysy ⁽¹⁾ se řadí následující:

- Euroregiony a podobné struktury nepředstavují novou správní úroveň, ani novou úroveň vlády, ale představují platformu pro horizontální přeshraniční výměnu a spolupráci mezi místními a regionálními správami; podporují tím větší vertikální spolupráci mezi regionálními a místními úřady, vládami států a evropskými institucemi.
- Jedná se o sdružení místních a regionálních úřadů, jež leží po obou stranách jedné státní hranice, někdy mají tato sdružení parlamentní shromáždění.
- Jedná se o přeshraniční sdružení s vlastním stálým sekretariátem, technickým a administrativním vybavením a vlastními zdroji.
- V některých případech se jedná o subjekty soukromého práva založené na neziskových sdruženích či nadacích, subjekty, které leží na té či oné straně státní hranice v souladu s jurisdikcí dotyčné země. Jindy jde o subjekty veřejného práva vycházející z mezistátních dohod, přičemž tyto subjekty se mimo jiné zabývají účastí a spoluprací územních celků.
- Euroregiony se velmi často nevymezují pouze na základě geografických či politicko-administrativních hranic, ale sdílejí rovněž společné hospodářské, sociální či kulturní rysy.

1.1.2 K označení různých euroregionů se používají různé názvy: Euroregio, Euroregion, Europaregion, Velký region, Regio atd.

1.2 Cíle

1.2.1 Cílem euroregionů a dalších podobných struktur ⁽²⁾ je přeshraniční spolupráce, jejíž priority se stanovují různým

způsobem na základě regionálních a geografických zvláštností. V počátečních fázích či v případě pracovních uskupení s velmi specifickými cíli se stává na první místo podpora vzájemného porozumění, budování kulturních vztahů a posílení hospodářské spolupráce. Euroregiony, které mají integrovanější struktury a vlastní finanční prostředky, si stanovují ambicióznější cíle. Zabývají se všemi druhy otázek, jež souvisejí s přeshraniční spoluprací, počínaje podporou společných zájmů na všech úrovních až po uskutečnění a správu přeshraničních programů a konkrétních projektů.

1.2.2 Přeshraniční činnosti zahrnují nejen sociálně hospodářský rozvoj a kulturní spolupráci, ale také další oblasti, jež jsou předmětem obecného zájmu při hranicích žijících obyvatel; jsou jimi zejména sociální záležitosti, zdravotnictví, školství a vzdělávání, výzkum a vývoj, nakládání s odpadem, ochrana přírody a správa krajiny, cestovní ruch a kultura, přírodní katastrofy, doprava a komunikace.

1.2.3 Euroregiony se považují za ideální rámec pro provádění evropské politiky pracovní mobility a evropské politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti prostřednictvím postupů spolupráce v hraničních oblastech, jež zamezují střetu pravomocí.

1.2.4 Euroregiony přispívají k tomu, že odspoda nahoru, z oblasti každodenního života vycházejí podněty pro budování a integraci Evropské unie.

1.2.5 Spolupráce napříč hranicemi přispívá k tomu, že vznikají přeshraniční formy organizace pro řešení společné problematiky, jako jsou interregionální odborové výbory, spolupráce mezi zaměstnavatelskými organizacemi a obchodními komorami, vytváření hospodářských a sociálních euroregionálních výborů atd.

1.2.6 Studijní skupina pověřená přípravou tohoto stanoviska měla příležitost přímo potvrdit platnost tohoto tvrzení, neboť byla pozvána Hospodářským a sociálním výborem oblasti Velký region ⁽³⁾ na slyšení v Lucemburku dne 13. února 2007.

⁽¹⁾ Popis vychází z publikace *Practical guide to transfrontier co-operation* [Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci, české znění není], 2000, ARFE.

⁽²⁾ Pokud zmiňujeme euroregiony, máme tím na mysli rovněž další podobné struktury.

⁽³⁾ Sársko, Lotrinsko, Lucembursko, Porýní-Falc, Valonsko, Communauté française de Belgique [Francouzské společenství Belgie], Deutschsprachige Gemeinschaft Belgiens [Německé společenství Belgie].

1.3 Historický vývoj

1.3.1 Rada Evropy se sídlem ve Štrasburku je evropskou organizací, která se již po desetiletí zabývá tématem euroregionů a přeshraniční spoluprací obecně.

1.3.2 K prvním zkušenostem s přeshraniční spoluprací došlo na konci čtyřicátých let. Dohoda o Beneluxu, který vznikl roku 1948, byla první iniciativou pro překonání dělicích čar státních hranic. Euregio vznikl v roce 1958 sjednocením území nizozemského regionu Enschede a německého regionu Bronzu do jednoho celku. Pouze o něco později, avšak mimo Evropské společenství, byly podpořeny různé zkušenosti ve Skandinávii, včetně oblasti Øresundu, severní polární oblasti a Kvarkenu, napříč hranicemi Dánska, Finska, Norska a Švédska.

1.3.3 Mezi lety 1975 a 1985 vznikla řada pracovních uskupení složených z regionů různých států (například pracovní uskupení Jura či pracovní uskupení Pyreneje) s omezenými možnostmi působnosti.

1.3.4 Přeshraniční regionální spolupráce a vznik euroregionů se rozšířily od roku 1990 ⁽⁴⁾. Z činitelů, které přispěly k tomuto rozvoji, vystupují do popředí:

- pokroky v evropské integraci, zvláště v podobě vytvoření jednotného trhu, eura a rozšíření EU;
- posilující decentralizace a regionalizace evropských států;
- nárůst přeshraniční práce;
- uznání úlohy regionů ve správě evropských institucí, ač jen omezené;
- zavedení iniciativ Společenství pro přeshraniční spolupráci, jako je například INTERREG.

1.3.5 Poslední dvě rozšíření, kdy počet členských států vzrostl z 15 na 27, s sebou přinesl výrazný nárůst počtu rysů příhraničních regionů. Konkrétně počet hraničních regionů na úrovni NUTS II dosáhl čísla 38 a ze 7 137 kilometrů došlo k nárůstu na 14 300 kilometrů hranic.

1.3.6 Evropský parlament ve svém usnesení ⁽⁵⁾ z prosince roku 2005 vyjádřil názor, že přeshraniční spolupráce má zásadní význam pro evropskou integraci a soudržnost, a požádal členské státy a Komisi, aby posilovaly a podporovaly využívání euroregionů. Přeshraniční spolupráce byla též součástí návrhu evropské Ústavní smlouvy (čl. III-220).

⁽⁴⁾ V současné době je euroregionů či podobných struktur více než 160. Přibližně polovina regionů členských zemí Evropské unie je zapojena do euroregionů.

⁽⁵⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 1. prosince 2005 o funkci euroregionů při rozvoji regionální politiky.

1.4 Formy spolupráce

1.4.1 Komise prostřednictvím iniciativy Společenství Interreg III pro meziregionální spolupráci stanovila tři oblasti spolupráce:

— A – Přeshraniční spolupráce

Cílem přeshraniční spolupráce je hospodářská a sociální integrace prostřednictvím uplatnění společných strategií rozvoje a strukturované spolupráce po obou stranách hranice.

— B – Nadnárodní spolupráce

Cílem nadnárodní spolupráce mezi národními, regionálními a místními orgány je podpora lepší územní integrace prostřednictvím vytváření velkých skupin evropských regionů či makroregionů.

— C – Interregionální spolupráce

Cílem interregionální spolupráce je posílit výměnu informací a zkušeností, přičemž nemusí jít nezbytně o hraniční regiony.

Případ euroregionů spadá pod odstavec A a stále více též pod odstavec B.

2. Souvislosti v rámci Společenství

2.1 Několik návrhů Společenství z nedávné doby zlepšilo obecný rámec, v němž působí euroregiony. Během prvního pololetí roku 2006 přijaly Evropský parlament a Rada ministrů několik důležitých rozhodnutí, jež se týkala též přeshraniční spolupráce.

2.2 Finanční výhled

2.2.1 Komise předložila svůj původní návrh revize finančního výhledu na roky 2007-2013 ⁽⁶⁾ v roce 2004. V uvedeném návrhu počítala Komise s výdaji Unie o 27 členských státech ve výši 1,14 % HND na období let 2007-2013. EHSV se ve svém stanovisku ⁽⁷⁾ vyslovil vzhledem k významným výzvám, na něž musí Evropská unie odpovědět, ve prospěch zvýšení vlastních zdrojů až na nejvyšší možnou hranici 1,30 % HND (čímž by byla překonána předchozí hranice 1,24 %). Na zasedání Evropské rady v prosinci roku 2005 byl celkový objem výdajů pro období let 2007-2013 stanoven na 1,045 % HND. Konečně v dubnu roku 2006 dospěly Rada a Evropský parlament po společném jednání ke konečnému návrhu, který odpovídal výši 864,316 milionu eur, tedy 1,048 % HND.

2.2.2 Toto výrazné snížení se dotklo úsilí věnovaného hospodářské a sociální soudržnosti, neboť z 0,41 % HND v EU-15 došlo k poklesu na 0,37 % v EU-27. To vše ve chvíli, kdy vstup nových členských států a další výzvy, jimž čelí EU, jako je globalizace, by vyžadovaly vyšší, a nikoli nižší objem prostředků.

⁽⁶⁾ KOM(2004) 101 v konečném znění.

⁽⁷⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Budování naší společné budoucnosti: politické výzvy a rozpočtové prostředky rozšířené Unie 2007-2013, Úř. věst. C 74 ze dne 23.3.2005, s. 32.

2.2.3 Pokud jde o evropskou územní spolupráci, nový Cíl 3 počítá s 8,720 miliardy eur (2,44 % z 0,37 % HND určených na soudržnost) oproti 13 miliardám eur, jež žádala Komise v původním návrhu. Je jasné, že s menším objemem prostředků nepůjde udělat více.

2.2.4 Finanční podpora přeshraniční spolupráce ze strany EU v porovnání s předchozím obdobím let 2000-2006 vzrostla, ale snížení oproti původním návrhům Evropské komise vyžaduje větší spolupráci ze strany místních a regionálních samospráv a výraznější využití partnerství veřejného a soukromého sektoru. Předpokládané prostředky jsou nyní, po přistoupení 12 nových členských států, určeny většímu počtu hraničních oblastí, zvláště ve střední a východní Evropě.

2.3 Nová nařízení

2.3.1 Návrhy Komise k otázce strukturálních fondů na období let 2007-2013, předložené v červenci roku 2004, stanovují cíl „konvergence“ namísto dřívějšího Cíle 1, cíl „konkurenceschopnost a zaměstnanost“ namísto dřívějšího Cíle 2 a vytvářejí nový Cíl 3 „evropská územní spolupráce“, který přikládá větší význam působení v oblasti regionální přeshraniční spolupráce.

2.3.2 Zejména tento nový Cíl 3⁽⁸⁾, založený na zkušenostech s iniciativou Společenství Interreg, bude zaměřen na podporu vyvážené integrace území Unie prostřednictvím přeshraniční, nadnárodní a regionální spolupráce.

2.3.3 Výbor vypracoval odpovídající stanoviska k reformě strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v roce 2005⁽⁹⁾. Rada a Evropský parlament přijaly nové návrhy nařízení v roce 2006⁽¹⁰⁾.

2.4 Politika soudržnosti – strategické směry

2.4.1 Sdělení Komise⁽¹¹⁾ o strategických obecných zásadách soudržnosti bylo přijato po přijetí různých nařízení o strukturálních fondech. Uvedené sdělení potvrzuje důležitost nového Cíle 3 „Evropská územní spolupráce“ v jeho třech rovinách: přeshraniční, nadnárodní a interregionální spolupráce.

2.4.2 Účelem nového cíle spolupráce je podpořit větší integraci území Unie a snížit účinek hranic prostřednictvím přeshraniční spolupráce a výměny osvědčených postupů.

2.4.3 Strategické směry pro evropskou politiku soudržnosti usilují o:

a) zvýšení atraktivity území vzhledem k rozvoji investic,

⁽⁸⁾ KOM(2004) 495 v konečném znění, článek 6: Evropská územní spolupráce.

⁽⁹⁾ Stanoviska EHSV o obecných ustanoveních týkajících se fondů, o Fondu soudržnosti, o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Evropském uskupení pro přeshraniční spolupráci (EUPS), Úř. věst. C 255 ze dne 14.10.2005, s. 76, 79, 88 a 91.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. L 210, 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ KOM(2005) 299 v konečném znění a KOM(2006) 386 v konečném znění přijaté Radou ministrů dne 5. října 2006.

b) posílení inovací a podnikatelského ducha,

c) vytvoření pracovních příležitostí. A velmi specificky usilují o to, aby zohlednily územní rozměr politik soudržnosti.

2.4.4 Je známo, že státní hranice jsou často překážkou pro rozvoj evropského území jakožto celku a mohou omezit jeho potenciál konkurenceschopnosti. Jedním z hlavních cílů přeshraniční spolupráce Společenství tedy je odstranit účinek, jaký mají závory na státních hranicích, a dosáhnout součinnosti pro řešení sdílených potíží prostřednictvím společných řešení.

2.4.5 Politika soudržnosti se musí soustředit na aktivity, které přinášejí přidanou hodnotu přeshraničním činnostem, jako jsou například: zvýšení přeshraniční konkurenceschopnosti prostřednictvím inovace, výzkumu a vývoje; propojení sítí služeb a sítí dopravy, aby se tak posílila přeshraniční integrace jakožto rys evropského občanství; posílení mobility a přeshraniční transparentnosti pracovního trhu; řízení vodních zdrojů a kontrola povodní; rozvoj cestovního ruchu; podpora účasti hospodářských a sociálních činitelů; zhodnocení kulturního dědictví; zlepšení územního uspořádání a tak dále.

2.5 Nový právní základ pro územní spolupráci

2.5.1 Historicky vzato, absence jednotného a homogenního evropského právního základu pro přeshraniční spolupráci přibrzdila rozvoj činností v dané oblasti.

2.5.2 Komise v roce 2004 navrhla vytvořit Evropské sdružení pro přeshraniční spolupráci (ESPS), přičemž tento název ve svém posledním návrhu Komise upravila a nahradila pojem „přeshraniční“ pojmem „územní“.

2.5.3 V nařízení⁽¹²⁾ přijatém dne 31. července 2006 se uznává, že:

— vzhledem k silným potížím, s jakými se členské státy, konkrétně místní a regionální úřady, setkávají ve chvíli, kdy chtějí uskutečnit a řídit činnosti územní spolupráce v souladu s rozdílnými národními právními předpisy a postupy, by bylo třeba přijmout náležitá opatření pro vyřešení uvedených obtíží;

— pro překonání překážek na cestě k územní spolupráci je třeba zavést nástroj pro spolupráci na úrovni Společenství, aby se na území Společenství mohla vytvářet sdružení, která spolu budou spolupracovat, budou mít svůj právní status a jež ponesou název Evropské sdružení pro územní spolupráci (ESÚS);

⁽¹²⁾ Úř. věst. L 210, 31.7.2006.

— podmínky pro územní spolupráci je třeba vymezit v souladu se zásadou subsidiarity, jež je uvedena v článku 5 Smlouvy; ve shodě se zásadou proporcionality uvedenou v témže článku toto nařízení nenavrhuje pro dosažení zmíněných cílů jiné než nezbytné kroky, neboť přístup k ESÚS je dobrovolný, což je ve shodě s ústavním uspořádáním každého členského státu.

3. Hospodářská integrace a sociální a územní soudržnost

3.1 Integrace a specializace

3.1.1 Ve velkých tradičních státech je velká část hospodářské aktivity soustředěna do centrální oblasti země a v mnoha případech do jejího hlavního města a nejdůležitějších měst. Uvnitř každého státu dochází k jisté regionální hospodářské specializaci.

3.1.2 Evropská integrace podporuje vytváření nových prostorů pro spolupráci, jakými jsou euroregiony. S evropskou integrací se regionální specializace nerozvíjí uvnitř každého státu, ale čím dál častěji v evropském měřítku. Hranice států přestaly být pro výměny nepřekonatelnou překážkou. To hraje ve prospěch vytváření nových vztahů mezi regiony, které jsou někdy na různých stupních rozvoje a jsou součástí různých členských států, zato mají společné cíle v rámci rostoucí specializace na evropské úrovni.

3.1.3 Takové spolupráce je obzvláště třeba, pokud jde o činnosti s omezeným polem působnosti a aktivity více ovlivněné blízkostí hranice, což může být případ malých a středních podniků.

3.1.4 EHSV je toho názoru, že euroregiony by měly zásadním způsobem přispět k cílům hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU. Prioritními cíli nového návrhu územní politiky Evropské unie jsou v tomto směru konvergence a posílení konkurenceschopnosti a zaměstnanosti, především v méně prosperujících regionech, které musí čelit novým výzvám specializace.

3.2 Konkurenceschopnost

3.2.1 Euroregiony podporují úspory z rozsahu. Především znamenají nárůst velikosti trhů (ekonomiky městských aglomerací), komplementaritu výrobních činitelů a výraznější investiční podporu. Odhaduje se, že jisté investice do inovace a vývoje mohou mít přímý dopad na vzdálenost 250-500 kilometrů. Přestože některé euroregiony přesahují tuto vzdálenost, průměrná nejvyšší hodnota se pohybuje mezi 50-100 kilometry.

3.2.2 Euroregiony jsou pro dosažení minimálního dostatečného objemu v určitých oblastech zásadní, neboť umožňují řadu nezbytných investic do služeb, jež by při nedostatku přeshraniční spolupráce nemohly být účinné.

3.2.3 K posílení konkurenceschopnosti může přeshraniční spolupráce místních a regionálních orgánů poskytnout různé veřejné statky:

- informační, komunikační, energetické a dopravní sítě a další přeshraniční infrastrukturu;
- společné služby, jako školy, nemocnice, pohotovostní služby;
- instituce a služby, jež posilují soukromou hospodářskou činnost, včetně rozvoje obchodu, podnikatelského ducha a sdružování přeshraničních podniků, vytváření nových pracovních příležitostí a mobilitu pracujících.

3.3 Soudržnost – obtíže přeshraniční práce

3.3.1 Většina euroregionů sdružuje regiony na podobném stupni vývoje. Nicméně existují i euroregiony, v nichž jsou regiony s odlišným stupněm vývoje. Jedním z účelů euroregionů je podpora hospodářských a jiných aktivit, jež vedou ke snižování rozdílů mezi regiony. Pro to je zásadní větší zapojení dotyčných států a EU.

3.3.2 Sociální investice do základních služeb v hraničních oblastech bývají často nižší v porovnání s centrálnějšími zónami uvnitř každé země. V mnoha případech je to důsledkem jejich menšího vlivu v centru, kde se přijímají rozhodnutí. Tento jev s sebou nezdědká přináší nedostatečnou vybavenost kvalitními službami, které by byly diversifikované a rentabilní, zejména pro nejzranitelnější vrstvy obyvatelstva (děti, imigranti, rodiny s menší kupní silou, postižení, dlouhodobě nemocní apod.).

3.3.3 Euroregiony mohou mít velkou hodnotu pro rozvoj tohoto druhu služeb a pro to, aby uvedené sociální vrstvy byly následně prostřednictvím zaměření na přeshraniční spolupráci lépe chráněny. Euroregiony mohou dále přispět k tomu, aby byly z větší části překonány hranice a asymetrie v oblasti práva, administrativy a financí, jež stojí v cestě pokroku obyvatel. Rovněž přispívají k překonání historických předsudků, napomáhají přípravě společných analýz a většímu vzájemnému porozumění pro vzájemné odlišnosti.

3.3.4 Legislativní mezery a nedostatečná harmonizace, pokud jde o volný pohyb příhraničních pracovníků, byly prostřednictvím *acquis* Společenství a Soudního dvora vyřešeny jen částečně. Vzhledem k rostoucímu počtu příhraničních pracovníků se toto stalo významnou skutečností na evropské úrovni, zejména v oblasti daní, sociálního zabezpečení a sociální pomoci, kde jsou doposud stále rozdíly v definicích a zacházení s pojmy, jako bydliště, vymezení rodinné situace, proplácení zdravotních výdajů, v otázce dvojího zdanění a v dalších typech administrativních náležitostí ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Problematiku příhraniční a přeshraniční práce v Evropě by mohlo sledovat budoucí Středisko EHSV pro sledování zaměstnanosti.

4. Přeshraniční spolupráce – přidaná hodnota evropské integrace

4.1 Překonání hranic

4.1.1 Nezbytnost překonávat překážky integrace je běžnou zkušeností příhraničních obyvatel. Nejde o změnu hranic či oslabení státní suverenity, ale o to umožnit účinnou spolupráci po všech stránkách napříč hranicemi, zlepšit životní podmínky a učinit tak pro občany z Evropy skutečnost.

4.1.2 Hranice EU již dávno nefungují jako závory, ale dosud existují hospodářské, společensko-kulturní, administrativní a právní rozdíly, což je obzvláště znát na vnějších hranicích EU. Přitom cílem spolupráce v přeshraničních oblastech je rozvíjet struktury, postupy a nástroje pro spolupráci, jež by umožnily odstranit administrativní a právní překážky, dosáhnout vymazání historických rozdělovacích činitelů a přeměnit sousedství v činitel mobility, hospodářského rozvoje a sociálního pokroku. Celkově jde o to učinit z přeshraničních regionů „pásma sdílené prosperity“.

4.2 Přidaná hodnota

4.2.1 Přeshraniční spolupráce a její stabilní realizace formou euroregionů umožňuje nejen předcházet konfliktům, reagovat na katastrofy a překonávat psychologické bariéry, ale zcela zřetelně posiluje rozvoj po obou stranách hranice. Tuto přidanou hodnotu lze konkretizovat v oblasti institucionální, hospodářské, sociální a kulturní politiky a v politice pro evropskou integraci. Přeshraniční spolupráce znamená hodnotný příspěvek k podpoře evropského soužití, bezpečnosti a integrace. Jde o velmi účinný způsob, jak realizovat zásadu subsidiarity Společenství a zásady partnerství a hospodářské, sociální a územní soudržnosti, a jak podpořit plné začlenění nových členských států do EU.

4.2.2 Tyto stálé struktury pro přeshraniční spolupráci umožňují aktivní a dlouhodobé zapojení občanů a administrativy stejně jako politických a sociálních skupin nadnárodní povahy, zajišťují vzájemné poznávání a umožňují vertikální i horizontální partnerství vycházející z odlišných národních struktur a pravomocí. Taktéž umožňují řízení přeshraničních programů a projektů či společné nakládání s prostředky z různých zdrojů (od Společenství, státu, s vlastními prostředky či prostředky od třetích stran). Dle názoru EHSV lze iniciativy tohoto typu uskutečňovat úspěšněji a účinněji, pokud organizovaná občanská společnost hraje zásadní úlohu.

4.2.3 Ze socioekonomického hlediska umožňují struktury přeshraniční spolupráce mobilizovat vnitřní potenciál všech zúčastněných (jimiž jsou mj. obchodní komory, sdružení, podniky, odbory, sociální a kulturní instituce, ekologické organizace či agentury cestovního ruchu), otevřít pracovní trhy a harmonizovat odborné kvalifikace, posílit hospodářský rozvoj a vytváření pracovních míst prostřednictvím činností v ostatních odvětvích, jako jsou infrastruktura, doprava, cestovní ruch, životní prostředí, školství, výzkum a spolupráce mezi malými a středními podniky.

4.2.4 Ve společenskokulturní oblasti představuje přidanou hodnotu přeshraniční spolupráce neustálé šíření všeobecných poznatků, přičemž toto šíření se chápe jako přeshraniční kontinuum, jímž se lze zabývat v různých publikacích a různými způsoby. Stejně tak umožňuje zapojit síť subjektů, které působí jako násobitelé. To by se týkalo vzdělávacích středisek, institucí pro ochranu životního prostředí, kulturních sdružení, knihoven, muzeí apod. Dále přeshraniční spolupráce posiluje rovnost příležitostí a širší znalost jazyka sousední země včetně místních dialektů, což jsou nezbytné složky regionálního přeshraničního rozvoje a předpoklady pro komunikaci.

4.2.5 Takto chápaná přeshraniční spolupráce, podněcovaná trvalými strukturami, jako jsou euroregiony, dodává další hodnotu národním opatřením díky další, přidané hodnotě přeshraničních programů a projektů, vyvolané součinností, společnému výzkumu a inovaci, vytváření dynamických a stabilních sítí, díky výměně poznatků a osvědčených postupů, nepřímých účinků překonání hranic a přeshraniční a účinné správě disponibilních zdrojů.

4.3 Překážky

Nicméně přetrvávají jisté okolnosti, které ztěžují přeshraniční spolupráci⁽¹⁴⁾, z nichž lze uvést jakožto nejzřetelnější:

- legislativní omezení přeshraniční činnosti místních a regionálních správ zakotvená ve státních legislativních úpravách;
- strukturální rozdíly a rozdíly v působnosti jednotlivých správních úrovní na rozdílných stranách hranice;
- nedostatek politické vůle, zvláště na státní úrovni, pro to, aby byla omezení odstraněna, například cestou národní právní úpravy či prostřednictvím bilaterálních smluv;
- absenci společných rámců pro daňovou oblast a sociální zabezpečení či uznávání akademických a odborných titulů;
- strukturální hospodářské rozdíly po obou stranách hranice;
- jazykové, kulturní a psychologické zábrany, z nichž jsou nejzřetelnější předsudky a historická nevráživost mezi národy.

4.4 Obecné zásady pro přeshraniční spolupráci

4.4.1 Na celém území Evropy existuje mnoho příkladů, které umožňují vyzdvihnout řadu obecných zásad pro úspěšnou přeshraniční spolupráci:

- Blízkost k občanům – obyvatelé příhraničních pásem si přejí spolupráci, aby překonali obtíže, s nimiž se setkávají, či posílili své životní perspektivy;

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV Řízení průmyslových změn v přeshraničních regionech po rozšíření EU, 21.4.2006 – Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

- Pro úspěšnou přeshraniční spolupráci je nezbytné zapojit politické představitele (místní, regionální, státní i evropské úrovně);
- Subsidiarita – místní a regionální úroveň se pro uskutečnění přeshraniční spolupráce ukázala jako nejvhodnější, i když je nutné spojení s vládami jednotlivých států;
- Partnerství – zapojení všech činitelů z obou stran hranice je pro dosažení společných cílů nezbytné;
- Společné struktury – za podpory ze společných zdrojů (technické, administrativní, finanční a rozhodující nástroje) jsou zárukou dlouhodobé aktivity a nepřetržitého vývoje. A zárukou vykonávání stanovených pravomocí, řízení programů včetně těch evropských, dosažení konsensů, které překračují hranice, a pro to, aby bylo zamezeno národním sobectvím.

5. Na cestě ke správě, jež využívá spolupráce

5.1 Nové prostory, které vyžadují nové formy správy

5.1.1 Euroregiony jsou prostory, které zavádějí do praxe nové modely spolupráce a modely sdružování veřejných sektorů, soukromých sektorů a sdružování jich samých mezi sebou za účelem stanovení nových politik sítí, s výraznější účastí všech skutečně zainteresovaných činitelů.

5.1.2 Pojem správa lze chápat jako jistou formu vlády s výraznější a horizontálnější účastí, než jakou mají tradiční, více hierarchizované a vertikální formy. Tento pojem správy je zvláště vhodný pro případ euroregionů, neboť se jedná o nalézání společných řešení pro společné problémy.

5.1.3 Euroregiony zastávají stále silněji podpůrnou, avšak zásadní funkci v evropské správě hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

5.1.4 EHSV je v tomto směru názoru, že euroregiony a podobné struktury by měly být nezbytným příspěvkem k prohloubení integračního procesu a budování Evropy.

5.1.5 Vytváření euroregionů vyžaduje spolupráci institucionálních a sociálních činitelů, kteří mají často velmi odlišné tradice a uvažují odlišným způsobem. Sousedství nevede nutně k větší spolupráci. Z toho plyne důležitá úloha institucí a organizací občanské společnosti v rámci horizontální správy.

5.1.6 Účast hospodářských a sociálních činitelů na správě euroregionů vyžaduje vznik institucionálních rámců, které ji zefektivní. Jde o to zapojit organizace občanské společnosti do formulace a provádění politik, které vyplývají z různých úrovní přeshraniční spolupráce mezi dvěma či více státy. Účast sociál-

ních partnerů v síti EURES v přeshraničních oblastech představuje důležitou konkretizaci této zásady.

6. Závěry a doporučení

6.1 Přijetí nařízení, jímž se vytváří Evropské sdružení pro územní spolupráci (ESÚS), a zahrnutí nového cíle do územní spolupráce poskytlo nové možnosti pro působení euroregionů. Na jedné straně tím, že se vytváří právní nástroj Společenství pro přeshraniční spolupráci, a proto, že otevírá členským státům možnost, aby se na různých úrovních sdružovaly za účelem přeshraniční územní spolupráce. Pokrok od „přeshraniční spolupráce“ k „územní spolupráci“ dále znamená, že euroregiony mohou rozšířit své pole působnosti nad rámec oblastí vlastních spolupráci na místní úrovni a mezi samosprávami, jež leží blízko u sebe, směrem k celkovému rozvoji rozsáhlejších území, která sdílejí stejné předpoklady pro součinnost a stejný potenciál.

6.2 EHSV tedy chápe, že územní spolupráce podporovaná euroregiony představuje nezbytný prvek pro posílení evropské integrace, snížení hospodářské, sociální a kulturní roztržitosti způsobené hranicemi států a pro rozvoj hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Proto EHSV vyzývá k tomu, aby se přeshraniční územní spolupráce stala předmětem zvláštního zájmu během další diskuse o konečném přijetí evropské smlouvy.

6.3 Aby evropská územní spolupráce mohla dostát očekávaným plynoucím z výše zmíněných reforem, bude podle názoru EHSV nezbytné silněji zapojit do rozvoje euroregionů členské státy a střední stupně jejich vnitřní struktury. Proto budou třeba pro územní spolupráci v rámci Společenství státní strategie. Jednotlivé státy budou muset přispět zejména k řešení nejnaléhavějších problémů svého přeshraničního obyvatelstva, jež se obvykle týkají pracovního trhu, zdravotnictví, sociální pomoci, školství a dopravy.

6.4 Podle názoru EHSV by bylo pro větší účinnost činností územní spolupráce a v souladu se zásadou subsidiarity vhodné posílit přímé řízení přeshraničních projektů a v určitých případech i projektů nadnárodních, jež jsou financovány z prostředků Společenství či jednotlivých států, Evropskými sdruženími pro územní spolupráci (ESÚS).

6.5 Přeměna euroregionů na „pásma sdílené prosperity“ vyžaduje silnější zapojení soukromého podnikatelského sektoru (včetně sociální ekonomiky) do iniciativ pro přeshraniční rozvoj, přičemž v této souvislosti je třeba mít současně na paměti význam malých a středních podniků pro zpevnění produktivní sítě a vytváření pracovních příležitostí.

6.6 EHSV se domnívá, že euroregiony stejně jako ESÚS, které se vytvářejí v souladu s nařízením č. 1082/2006, jsou příkladnou konkretizací zásad evropské správy věcí veřejných, jež Komise vyhlásila ve své bílé knize z roku 2001. V tomto směru se EHSV domnívá, že účinnost přeshraničních činností a politik a územní spolupráce obecně závisí na dosažení skutečného „partnerství“ mezi všemi dotyčnými územními a sociálně hospodářskými činiteli. V důsledku toho EHSV požaduje, aby byly vytvořeny návody pro účast organizací zastupujících organizovanou občanskou společnost na projektech územní spolupráce.

6.7 EHSV je zvláště toho názoru, že síť EURES by se měla přeměnit na evropský nástroj, který účinně vykonává hlavní úlohu při zprostředkování pracovní nabídky a poptávky. Přeshraniční oblast představuje v tomto smyslu stěžejní pokusnou oblast. Právě proto EHSV lituje, že v posledních letech lze vypořádat směřování k „renacionalizaci“ správy EURES, a požaduje skutečně přeshraniční správu zmíněné sítě. Dále je třeba mít též na paměti, že EURES plní kromě své úlohy prostředníka na trhu práce důležitou roli subjektu, který podněcuje sociální dialog v nejbližších přeshraničních oblastech.

6.8 Je všeobecně známo, že sociálně hospodářské organizace mají pro evropskou integraci důležitou funkci. Proto EHSV vítá zkušenosti mimo jiné s povýšením interregionálních odborových rad, různých forem spolupráce a přeshraničního sdružování podnikatelských organizací, obchodních komor, výzkumných středisek a univerzit či vytváření euroregionálních hospo-

dářských a sociálních rad na nadnárodní úrovni. Současně s nabídkou své podpory vyzývá k upevnění a k rozvoji tohoto procesu.

6.9 Podle názoru EHSV euroregiony mají důležitou úlohu v regionech hraničících s třetími zeměmi, jež může být ještě silnější, jak z pohledu hospodářského rozvoje, tak pokud jde o bezpečnost občanů a sociální integraci. EHSV tedy žádá, aby tento druh subjektů a činností, jež tyto subjekty mohou realizovat, tvořil součást politiky sousedství a předvstupní politiky EU.

6.10 Vzhledem k rozsáhlému bohatství zkušeností s přeshraničním působením (z nichž některé dokládáme příklady v příloze k tomuto stanovisku) a k tomu, že se o nich velmi málo ví, přičemž tato neznalost se týká dokonce i euroregionů samých, je EHSV toho názoru, že by bylo velmi vhodné, aby Komise vypracovala „Průvodce osvědčenými postupy“ v dané oblasti, jehož součástí by byly i případy úspěšných partnerství veřejného a soukromého sektoru.

6.11 Je zřejmé, že analýza tak mnohostranné otázky, již se právě zabýváme, nemůže být shrnuta v jediném stanovisku; EHSV se domnívá, že by bylo třeba pokračovat v této oblasti – přeshraniční územní spolupráce a struktury, jež ji podporují – dalším prohlubováním znalostí prostřednictvím dalších stanovisek na témata společného zájmu o přeshraniční problematiku: pracovní trh, cestovní ruch, pól rozvoje atp.

V Bruselu dne 11. července 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS
